

Hur arbetar vi vidare?

En uppföljning av avslutade förebyggande insatser mot hedersrelaterat våld

En socionomkandidatsuppsats med handledning av
Länsstyrelsen i Skåne län

Sociala frågor

Titel:	Hur arbetar vi vidare? En uppföljning av avlutade förebyggande insatser mot hedersrelaterat våld
Utgiven av:	Länsstyrelsen i Skåne Län
Författare:	Deepati Forsberg
Beställningsadress:	Länsstyrelsen i Skåne Län Samhällsbyggnadsavdelningen 205 15 MALMÖ Tfn: 040-25 20 00 lansstyrelsen@m.lst.se
Copyright:	Länsstyrelsen i Skåne län
Upplaga:	200
ISBN:	
Layout:	Josefine Alvunger
Tryckt:	Länsstyrelsen i Skåne
Omslagsbild:	Reia Sofiadotter Lepic

Innehållsförteckning

Förord av Länsstyrelsen i Skåne.....	5
1. Inledning	6
1.2. Metod.....	6
1.3. Disposition	7
2. Myndigheter och kommuner som arbetat mot hedersrelaterat våld	8
2.1. Universitetssjukhuset MAS	8
2.2. Ungdomsmottagningen Rooseum.....	11
2.3. SDF Södra Innerstaden	14
2.4. Backafalls ungdomsgård.....	18
3. Frivilligorganisationer som arbetat mot hedersrelaterat våld.....	20
3.1. Mandeiska kulturföreningen	20
3.2. Islamic Center	23
3.3. S.D. Srbija Malmö	26
3.4. Albanska distriktet Region Skåne.....	29
3.5. Tjejjouren i Malmö	31
3.6. Terrafem i Malmö	33
3.7. Rädda Barnen i Lund	34
3.8. BRIS i Malmö	36
Avslutande kommentarer från Länsstyrelsen i Skåne	40

Förord av Länsstyrelsen i Skåne

Länsstyrelsen i Skåne har fördelat statsbidrag i arbetet mot hedersrelaterat våld sedan år 2003. Under de första åren då statsbidrag fördelades var utvärderingar av metoder och verktyg för att bekämpa hedersrelaterat våld sällsynta. Därför gav Länsstyrelsen en socionomkandidat, som under höstterminen 2006 praktiserade i Projektet våld i nära relationer, i uppdrag att följa upp de projekt som var först ut i regeringens satsning mot hedersrelaterat våld¹. Arbetet var självständigt, dock fanns handledare på Länsstyrelsen till hands för övergripande frågor.

Syftet med uppföljningen var att se hur insatserna arbetar med frågan i dagsläget, om projekten ledde vidare till ytterligare insatser samt hur kunskapen och erfarenheterna har förvaltats. För att på det sättet kunna följa upp och ta vara på erfarenheterna av de insatser som genomförts och avslutats. Uppföljningen har inte haft i syfte att granska enskilda projekts resultat, utan är istället inriktad på att lyfta fram styrkor och svagheter samt positiva och negativa effekter. Denna uppföljning skall inte heller betraktas som en utvärdering av de projekt som har beviljats medel för att arbeta förebyggande mot hedersrelaterat våld.

Denna uppföljning skildrar tolv stycken avslutade insatser/projekt som under perioden 2003 - 2005 fått anslag av Länsstyrelsen i Skåne län för att arbeta mot hedersrelaterat våld. En del av beskrivningarna i broschyren är baserad på verksamheternas egna del- och slutrapporter samt individuella intervjuer med personer som arbetat med projekten. Socionomkandidaten har själv genomfört intervjuerna och bearbetningarna. På grund av att fokus ligger på erfarenheter från projekten skrivs inte namnen på intervjupersonerna ut. Broschyren innehåller inga värderingar av projekten från Länsstyrelsen i Skåne läns sida. Den avslutande kommentaren är skriven av Länsstyrelsen i Skåne län.

¹ Uppföljningen presenterades på det erfarenhetsutbyte som hölls på Länsstyrelsen den 8 december 2006 där fokus för dagen var "Hur kan vi få en långsiktighet och en varaktig effekt av insatser mot hedersrelaterat våld?". Läs gärna sammanställningen av dagen på länsstyrelsens hemsida: www.m.lst.se/valdinarationer.

1. Inledning

Visionen för arbetet mot hedersrelaterat våld är att det i framtiden inte existerar, att vi lever i ett samhälle där de mänskliga rättigheterna tillsammans med kvinnors och barns rättigheter efterföljs. Huvudansvaret för att visionen ska bli verklighet ligger på nationell och internationell nivå. Den svenska regeringen har därför delat ut statsbidrag till länsstyrelser och myndigheter sedan år 2002. Medlen förväntas tilldelas till och med år 2007.

Länsstyrelsen ska förvalta och fördela medlen till olika insatser i länet i syfte att bygga upp och permanenta verksamheter som på lång sikt ska driva arbetet vidare. En del av Länsstyrelsen arbete mot hedersrelaterat våld är att fördela medel till förebyggande insatser i Skåne län samt till skyddat boende som ska vara öppna för hela landet. Arbetet med skyddade boenden samordnas nationellt av storstadslänsstyrelserna. Det förebyggande arbetet bedrivs på regional nivå.

1.2. Metod

I detta avsnitt tas den metod som har använts för att göra uppföljningen upp. Först redogörs för vilka frågeställningar som har använts, sedan för hur materialsammanställningen har gått till och sist hur bearbetningen och analysen av materialet har skett.

Frågeställningar

Uppföljningens kärnfrågor bearbetades till en intervjumall med ett 20-tal halvstrukturerade frågor som alla var inriktade på projektet i dagsläget. Frågorna delades in i tre block, det första blocket fokuserade på själva projektet, den andra på integrering av projektet i den ordinarie verksamheten, och det sista på samverkan. Då projekten har olika typer av verksamhet anpassades frågorna samt följdfrågorna efter respektive projekt samt intervjusituation. Frågeställningarna utgick från verksamheternas egna del- och slutrapporter.

Materialinsamling

Förutom materialinsamling i form av läsning av handlingsplaner, regeringsdirektiv, projektansökningar samt del- och slutrapporter skrivna av verksamheterna själva har insamlingen av materialet gjorts genom halvstrukturerade kvalitativa intervjuer med representanter från de olika projekten. Intervjuerna har i huvudsak varit med projektledarna. Under oktober och november 2006 intervjuades elva av tolv projekt utifrån den framarbetade intervjumallen. Nio av elva projekt har svarat via personliga möten. På projektrepresentanternas begäran har en svarat på frågeställningarna via e-mail och en via telefon. Åtta av nio intervjuer spelades in med hjälp av en bandspelare.

Bearbetning och analys av materialet

Bearbetningen skedde i tre steg. I det första steget har materialet bearbetas enskilt för varje projekt. De inspelade intervjuerna har transkriberats. Intervjuerna har kortast ned till avgränsade sammanfattningar av respektive projekt, utifrån uppföljningens syfte. Tecknet [...] har använts vid egna kommentarer, tillägg eller borttagning av ord i ett citat. I steg två har det utifrån projektets sagda ursprungliga mål, projektplan, skattande måluppfyllelser samt intervjuer gjorts en generell bedömning av projekten. I tredje steget har författaren förhållit sig till projekten i sin helhet. Utifrån intervjuerna har författaren tillsammans med handledare på länsstyrelsen tolkat och diskuterat den generella röda tråden i alla projekt; de positiva och negativa erfarenheterna, om erfarenheterna skiljer sig eller är lika, samt vad man kan tänka på i det framtida arbetet.

1.3. Disposition

Den här uppföljningen börjar med ett inledande kapitel skrivet av Länsstyrelsen i Skåne län tillsammans med socionomkandidat Deepati Forsberg. Sedan följer de projekt som har följts upp genom att granska slutrapporter och göra intervjuer. Först kommer de myndigheter och kommuner och sedan kommer frivilligorganisationerna. Sist i uppföljningen finns de avslutande kommentarerna, vilka är skrivna av Länsstyrelsen i Skåne.

2. Myndigheter och kommuner som arbetat mot hedersrelaterat våld

I detta kapitel följs de myndigheter och kommuner som har fått medel för att arbeta förebyggande mot hedersrelaterat våld upp.

2.1. Universitetssjukhuset MAS

Att hantera förfrågan om operativ mödomshinnerekonstruktion inom sjukvården

Typ av organisation: Myndighet, Malmö

Projekttyp: Förebyggande åtgärder

Beviljades: 150 000 kronor

Projektet avslutades: Januari 2006

År 2003 erhöll Kvinnokliniken på UMAS medel från Länsstyrelsen i Skåne län för att genomföra projektet "Alternativa strategier till kirurgi för flickor som riskerar att utsättas för hedersrelaterat våld". I studien påvisas tendenser på att sjukvårdspersonalen avvisar vårdsökande flickor i brist på kunskap. Även om debatten om operativ mödomshinnerekonstruktion har återspeglats i medicinsk fackpress så är systematisk dokumentation och uppföljning av de kirurgiska ingreppen extremt sparsam och överlag så är studier på hedersrelaterat våld ur ett medicinskt perspektiv en bristvara.

Mål, syfte och metod

Syftet med projektet är att genomföra en studie som utreder och kartlägger den roll hälso- och sjukvårdspersonal har i handläggandet av flickor och kvinnor med problematik om allt från oskuld till heder. Syftet är också att införskaffa kunskap om förutsättningar att införa nya vårdplaner om oskuld och hedersrelaterat våld inom hälso- och sjukvårdens etablerade kvinnovårdsprogram. Själva studien kommer att baseras såväl på litteraturstudier som på en konfidentiell enkät som skickas ut till läkare, barnmorskor, sjuksköterskor och kuratorer. Resultaten kommer sedan att sammanställas och analyseras med deskriptiv statistik.

Studien koncentrerar sig på fem städer i Sverige; Malmö, Stockholm, Göteborg, Uppsala och Örebro. Städerna har valts ut eftersom de har en relativt hög andel utlandsfödda invånare. Enkäten vänder sig till gynekologer, barnmorskor, sjuksköterskor och kuratorer verksamma vid skolor, ungdomsmottagningar eller kvinnokliniker.

Förväntat resultat

Om studien visar att hälso- och sjukvårdspersonalen tycker sig ha för lite kunskap om denna problematik förväntas att studien skall ligga till grund till förslag på fortbildning och kunskapsöverföring, för att förbättra vårdpersonalens bedömningskapacitet samt handlingsförmåga.

Rapporterat resultat:

Enkäten var uppbyggd efter strukturerade frågor som var fokuserade på respondenternas erfarenhet, handläggning och kunskap om patienter som söker för "hedersvåld" eller "oskuldssjukvård". Termen hedersvåld definierades inte i enkäten, utan respondenterna fick själva bedöma vad som ingick i begreppet. Dock gavs introduktion till studiens syfte, UMAS kliniska erfarenhet av problemet och tidigare arbete mot hedersvåld i enkätens följebrev. Tidsbegränsning angavs inte, utan respondenterna kunde ge svar så långt tillbaka i tiden de ville.

Enkäten distribuerades på konferenser och möten eller med post. 1086 enkäter hade slutligen delats ut, och 507 svarade, en svarsfrekvens på 47 %. Den relativt låga svarsfrekvensen kan bero på att svarskvoten av ekonomiska skäl inte kunde bifogas, men också att den personal som inte har erfarenhet av hedersvåld eller oskuldssjukvård inte känner sig motiverad att svara på en sådan enkät. Av dem som svarade hade 53 % erfarenhet av patienter som sökte vård för hedersvåld eller oskuldssjukvård. Det högsta antalet vårdgivare med erfarenhet av denna patientgrupp var barnmorskor på ungdomsmottagningar. Endast 12 % av respondenterna ansåg sig ha tillräcklig kunskap om hur frågan bör hanteras. Sammanfattningsvis konstateras det i studien att svenska myndigheter fokuserat på de sociala och legala aspekterna av hedersvåld, medan studien visar tydligt att medicinsk personal möter dessa frågor. Frågor om oskuld, kyskhets och modor bedöms vara av avsevärd betydelse för unga kvinnor av en viss kulturell bakgrund, och resultatet pekar på behov av vidare forskning och utbildning kring hur man bäst kan möta dessa patienters behov på hälso- och sjukvårdsnivå.

Studien har mötts av intresse såväl internationellt som nationellt, och ledde till att Länsstyrelsen i Skåne län tillsammans med Länsstyrelsen i Östergötlands län beslutat att ta fram en handbok för hälso- och sjukvården i dessa frågor nationellt.

Dagsläget; telefonintervju, 2006-11-23

Projektet finns i dagsläget kvar i form av att det upprättats en mottagning på kvinnokliniken för patienter som utsatt för hedersproblematiken. Ett informellt nätverk har även utvecklats tillsammans med bland annat ungdomsmottagningar och skolhälso. Informationen har också spritt sig till andra regioner; det sociala från Helsingborg och Eslöv, från sjukhus i t.ex. Ystad hör idag av sig kvinnokliniken. Intervjupersonen, som också är initiativtagare till projektet, har varit ute och hållit i föreläsningar, vid dessa har folk som lyssnat hört av sig om mer information. Därmed har projektet spridit sig inom vårdsidan och i personalen i andra regioner som Umeå, Östersund, Stockholm och också Köpenhamn.

Utöver formella samtal har kvinnokliniken fått en rad informella samtal, brev, email etc. av flickor, det är endast flickor som hör av sig, som kliniken slussar på olika sätt. Var de

slussas grundar sig på den enskilde individens behov. *"Sen är det journalisterna"* radio, tv, tidningen m.fl. som hör av sig för mer information om arbetet. *"Det sprids ett rykte som ingen har hört innan"* och allt fler söker sig till kliniken oavsett det är patienter, journalister, andra sjukvårdsdistrikt, som alla vill ha olika typer av information.

I samband med projektet har kvinnokliniken byggt upp en bra samverkan, enligt intervjupersonen. Problemet är att arbetet på kvinnokliniken inte är tillräckligt flexibelt som på t. ex ungdomsmottagningarna. Det finns inte tillräckligt med resurser, vilket i sin tur kan leda till otydliga arbetsuppdelningar mellan personalen och verksamheterna. En annan problematik som tas upp är att projektet är i högsta grad fokuserat på intervjupersonen, detta blir ett problem då projektet *"står och faller på mig"*. Därför, föreslår intervjupersonen att mottagningens arbete skulle gå in i en större grupp som kan dela på arbetet.

Projektet har dock fungerat bra utifrån de befintliga resurser mottagningen har. Det som fattas och borde ha gjorts annorlunda redan från början är att ha ett formulär som fylls i vid varje patientbesök, som det ser ut i dagsläget läser man endast patientens journal, vilket försvårar det uppföljande arbetet. En annan sak mottagningen borde ha gjort annorlunda var att involvera fler. Arbetet på mottagningen hänger inte alltid med i länsstyrelsen arbete, det ska bland annat skickas in redovisningar av projektet under arbetets gång till länsstyrelsen. Eftersom man inom vården inte jobbar på det sättet och har långa arbetsprocesser är det svårt att hänga med i länsstyrelsen tempo. *"Det kanske passar andra verksamheter men det finns ingen person som jobbar heltid med frågan"* vilket också gör att arbetet tar längre tid. Trots detta anser intervjupersonen att arbetet har gått bra.

Det har gjorts en utvärdering av arbetet där det bl.a. framkommer att samtliga informanternas *"tidigare upplevelser av skeptiska och avvisande bemötanden nu har ändrats till en förutsättningslös konsultation"*. Det framkommer även att insatsen och läkarens nu ökade kunskap om problematiken har lett till att dennes tillgänglighet och flexibilitet har gett ökad möjlighet för flickorna att komma till mottagningen eller boka tid, detta i sin tur har lett till en känsla av trygghet.

Här tilläggs även att *"vi uppskattar att länsstyrelsen intresserat sig för och stöttat ett kliniskt arbete som traditionell faller under landstinget. Om inte länsstyrelsen finansierat delar av projektet hade aldrig verksamheten kommit igång tror jag"*.

2.2. Ungdomsmottagningen Rooseum

Att öka kunskapen, bedömningskapaciteten och handlingsförmågan hos personalen

Typ av organisation: Myndighet, Malmö

Projekttyp: Stödande och förebyggande arbete

Beviljades: 290 000 kronor

Projektet avslutades: September 2006

Ungdomsmottagningen Rooseum vänder sig till pojkar/unga män och flickor i Malmö med övergripande målsättning att förebygga oönskade graviditeter, sexuellt överförbara sjukdomar samt psykosocial ohälsa i målgruppen. På ungdomsmottagningen har man erfarit att många ungdomar hamnar i kläm mellan hemlandets kulturella regler, den svenska kulturens förväntningar och ungdomskulturens uttryck. Följden är ofta att ungdomarna blir oroliga då de har gått emot föräldrarnas förväntningar. Ungdomar har ibland en felaktig information om t.ex. mödomshinnan och är i behov av kunskap om kvinnans och mannens anatomi, fysiologi mm. Samtidigt har ungdomsmottagningen Rooseum sett ett behov av att nå ungdomar med allmän kunskap i ett attitydförändrande syfte.

Mål, syfte och metod

Projektet har fyra delmål, där det första är att öka kunskapen, bedömningskapaciteten och handlingsförmågan i hela personalgruppen för att åstadkomma ett bättre individuellt mottagande av ungdomar som är utsatta för hedersrelaterat förtryck. Det andra målet är att påverka attityder och värderingar hos unga samt ge ökad kunskap via utåtriktat arbete i grupper. Det tredje målet är att stärka utsatta ungdomars situation i familjen, skolan och samhället genom individuellt stöd till att finna strategier för att klara av sin situation. Det fjärde målet är att förbättra samverkan med framförallt socialtjänsten, skolan och sjukvården i dessa frågor. Projektet riktar sig till flickor/unga kvinnor upp till ålder 20 och killar/unga män upp till 23 år. Rent praktiskt skall projektet arbeta med förebyggande gruppverksamhet för besökande skolklasser, kunskapsutveckling för personalen, samtalsgrupper inom mottagningens tjejgruppsverksamhet samt utveckla en samverkansmodell med myndigheter.

Förväntat resultat

Förhoppningarna är att projektet skall resultera i ett gemensamt förhållningssätt bland personalen, t.ex. i frågor som rör mödomsmyten samt att metoderna som utvecklas i projektet skall kunna fortsätta användas och spridas inom distriktet och i Skåne.

Rapporterat resultat

Ungdomsmottagningen har under första halvåret av 2006 fortsatt det generella förebyggande arbetet bland ungdomar genom att varje vecka under terminstid träffa skolklasser i årskurs 8. Under våren 2006 bedrev ungdomsmottagningen (UM) ett

utåtriktat arbete på gymnasieskolans årskurs 1 vid Jörgen Kocksgymnasiet samt Didaktusgymnasiet. Ungdomsmottagningen har även deltagit på Tjejmässa där de genomförde en enkät med frågor knutna till projektet. Ungdomsmottagningens fortsatta arbete med individuellt stöd till de enskilda ungdomarna som besöker dem. De har även arbetat fram ett program att använda i mötet med föräldragrupper. I samarbetet med Hälsokommunikatörer genomfört möten med kvinnor från SFI i Rosengård. Man samtalade bland annat om tonårsliv i Sverige, sexualpolitisk framväxt och lagstiftningen i Sverige samt ungdomsmottagningens historia och verksamhetsidé. Vidare har ungdomsmottagningen haft en halvdags workshop med ungdomsmottagningar i Sydvästra sjukvårdsdistriktet i ämnet. All personal på ungdomsmottagningen har varit med i projektet detta för att ungdomar ska ha möjlighet till samma bemötande oavsett vem i personalgruppen de möter. I uppstartandet av samtalsgrupper för tjejer respektive killar har rekrytering företrädesvis skett på ungdomsmottagningar samt skolor. En broschyr angående dessa grupper har även producerats som distribuerats till skolpersonalen. Jämfört med projektplanen har det bara varit två möten med föräldrar i grupp tillskillnad från det ungdomsmottagningen ursprungligen avsett.

Dagsläget; intervju 2006-11-06

Ombyte i personalgruppen pga. sjukdom, uppsägningar och graviditet har gjort att ungdomsmottagningen har avslutat sitt projekt med "Tonårsliv i Sverige" föräldragrupper.

- *"Det hände mycket i personalgruppen under våren, så vi kände vi hade fullt sjå att klara jobbet så att säga, och inte göra en insats som var utöver basverksamheten, vilket det utåtriktade arbetet mot föräldragrupperna var."*

Trots att år/del två av projektet inte utmynnade i det som var tänkt från starten var representanter från ungdomsmottagningen ute två halvdagar i två föräldragrupper på SFI utbildningen. Dock menar intervjupersonen att grupperna var för stora med för många olika språk för att de som höll i det skulle kunna känna att de greppa det hela. På grund av detta kunde de inte ha det som det först var tänkt, dvs. *"att träffa samma grupper några gånger så det inte blir så mycket varje gång och att man då koncentrerade sig på en språkgrupp"*.

Syftet med föräldragrupperna var *"att komma ut och få visa verksamheten i stort för föräldrar och också få sätta lite på dagordningen kanske hur man resonerar kring de här frågorna i Sverige"*. Ungdomsmottagningen har i nuläget inga planer på att starta upp föräldragrupperverksamheten igen, *"Vi vill se till att basen fungerar"*. I basen ingår även det projekt som ungdomsmottagningen fick medel för förra året (2004). År 1 hade flera olika syften/mål: det första var att öka kunskapen, bedömningskapacitet och handlingsförmåga, det andra var att påverka attityder och värderingar i ungdomsgrupper,

det tredje var att erbjuda individuellt samt gruppstöd till utsatta ungdomar, det sista var att förbättrad samverkan med andra aktörer dvs. att arbeta med samtalsgrupper för ungdomar, där man bland annat skulle ta upp hedersproblematiken.

Kunskaperna från det projektet har man tagit med sig och använder sig av idag, vilket gör att målen för projekt 1 lever vidare i den dagliga verksamheten. Trots allt arbete startades samtalsgrupper för utsatta tjejer aldrig upp då det var för få deltagare som anmälde sig. Mottagningen hade även killgrupper, där det var det manliga sjuksköterskor och kuratorer som höll i det, *"Där valde man att ha väldigt öppna samtalsgrupper, jag tror att det kom väldigt få första gången och andra gången kom det bara en och så blev det inget av den"*. Däremot besöker klasser varje vecka mottagningen som en del i sex- och samlevnadsundervisningen. I dessa grupper belyses alltid hedersfrågan.

För att underlätta för den nya personalen har ungdomsmottagningen utformat ett introduktionsschema där det ingår olika steg för att lätt kunna sätta sig in i arbetet och frågor som eventuellt kan dyka upp, *"Steg ett, det handlar om basen, och sen bygger vi på det lite och det är där det ingår det här med det lite mer speciella frågorna"* förklarar intervjupersonen och syftar till bland annat hedersproblematiken. Introduktionsschema hjälper de nya att handskas med frågeställningar de tidigare inte kommit i kontakt eller haft lite kontakt med. *"Om man har lite mer kunskap så vågar man ju också gå lite djupare ner och ställa lite mer frågor som är på ett lite djupare plan."*

På ungdomsmottagningen har personalen något som de kallar arbetsplatsreflektion, här kan de reflektera och diskutera *"något besök som varit lite udda eller när man själv har lärt sig något nytt kanske också så man förmedlar det till dom andra i arbetsgruppen"*. På detta sätt tar mottagningen vara på kunskapen och sprider den vidare.

Ungdomsmottagningens utvärdering av insatsen för ungdomarna har varit i form av en enkät i personalgruppen. *"Resultatet i praktiken blev ju det att de var väldigt få som hade någon utbildning innan i dom här frågorna."* Projektet har dock lett till att personalen nu vågar se problematiken och inte längre hänvisar patienterna någon annanstans. Detta uttrycks på följande vis: *"Man kan säga att den vanligaste patienten inom det vi kallar heders är en flicka som har frågor kring mödomsvecket/hinnan, och innan hänvisade vi dom bort från mottagningen och sa att det kan man inte få hjälp med här utan ni får vända er dit. Det gör vi inte längre, utan nu är det så att vi välkomnar alla hit i första hand sen händer det att vi såklart måste samarbeta med andra."*

Antalet flickor som kommer till ungdomsmottagningen har dock minskat något sen i fjol. *"Vi är inte helt på det klara vad det kan bero på, men vi diskuterar det. En av våra teorier var att vi själva inte har varit tillräckligt uppmärksamma."*

Samarbetet med andra har fungerat bra. Ungdomsmottagningen remitterar patienten vidare när mottagningen har gjort det de kunnat. Och andra hör av sig till mottagningen för mer information. Det finns en kontaktlista över alla distrikt inom socialtjänsten på mottagningen för att underlätta samarbetet. Ungdomsmottagningen har dock inte haft lika mycket kontakt med socialtjänsten som förväntat. Dock det har tillkommit samverkansgrupper där ibland Elektra i Malmö och Malmö stads nya skyddande boende Embla medverkar. *”Man har samarbete så till vidare att vi är informerad om varandras verksamheter och vet att vi kan använda oss av varandra.”*

- *”Det är med en viss sorg som man släpper något som man tänkt genomföra. Det behövs som insats att rikta sig mot föräldrarna. Och någon måste göra det, vi har konstaterat att vi inte mår bra med det. Men vi hoppas verkligen att någon annan gör det, det är absolut nödvändigt, för att dom här ungdomarna ska må bra.”*

2.3. SDF Södra Innerstaden

Att bemöta föräldrar och barn i hedersvåldssituationer

Typ av organisation: Kommun, Malmö Stad

Projekttyp: Stödjande och attitydpåverkande arbete

Beviljades: 500 000 kronor

Projektet avslutades: Augusti 2006

År 1999 antog Malmö Stad ett kvinnofridsprogram och SDF Södra Innerstaden blev ansvarig för genomförandet. Under arbetet med kvinnofridsprogrammet såg man ett nära samband mellan våld mot kvinnor och familjevåld. Därför utökades programmet under tiden till att även gälla våld mot barn och hedersrelaterat våld. I Malmö stad finns idag tre kriscentrum, ett för våldsutsatta kvinnor och deras barn, ett för män och ett för barn och ungdomar. Även om tvångsomhändertagandet av barn ibland är nödvändigt så löser det inte grundproblemet. Under arbetet med kvinnofridsprogrammet har man sett ett behov av att utarbeta metoder för att arbeta med mer varaktiga förändringar. Som ett led i den utvecklingen har en samverkansgrupp bildats där representanter från socialtjänsten, skolan, polisen, åklagarmyndigheten, frivården, sjukvården, Malmö kvinnojour, brottsoffermyndigheten, Malmö brottsofferstöd samt Malmö högskola medverkar. Samverkansgruppen har tillsammans med Södra Innerstaden och styrgruppen för kvinnofrid sett ett behov av ett utvecklingsarbete med två separata projektförslag. Det ena av dessa är *”att hitta metoder för att arbeta med föräldrar som är misstänkta för att ha använt hot, våld eller annat hedersrelaterat förtryck mot sina barn i syfte att åstadkomma förändringar i föräldrarnas attityder och ge alternativ till våld i uppfostran”*.

Mål, syfte och metod

Projektet är ett försök att hitta en modell för att förbättra livssituationen för barn och ungdomar som lever i en familj med hedersrelaterat hot och förtryck. Projektets ambition är att arbeta förebyggande genom att utarbeta ett program för attitydpåverkan kombinerat med föräldrastöd och krisbearbetning för barn och ungdomar. Avsikten är också att projektet skall utveckla metoder för ökad samverkan mellan socialtjänst, polis och åklagare. Projektet riktar sig till föräldrar som blivit polisanmällda för hedersrelaterat hot eller misshandel där barnen fortfarande bor hemma. Erfarenheter visar att ett flertal föräldrar med utländsk härkomst har en stor misstänksamhet eller oro inför socialtjänsten. Trots att de kan berätta om sina problem vill de inte ha fortsatt kontakt och stöd. Projektet avser hitta en modell för att arbeta med problematiken utifrån en kombination av ansvarstagande för föräldrarna och stöd för dem till att förändra sitt förhållningssätt till barnen. Eftersom barn är mycket beroende av sina föräldrar är det viktigt att det även finns kvalificerat stöd till barnen i projektet.

Förväntat resultat

Förväntningarna är att projektet skall skapa en fungerande modell för föräldrapåverkan och krisbearbetning som kan förhindra fortsatt våld.

Rapporterat resultat

Under projektets första perioder fördes resonemang kring var attitydpåverkansprogrammet skulle hållas, under vilka former, med vilket innehåll samt var. Kriscentrum för barn i Malmö bedömdes vara en lämplig instans eftersom polisen redan håller förhör med barnen och personalen arbetar med hela familjen. Samverkanskontakter inleddes också tidigt, bland annat med Kriminalvårdens samordnare för föräldrapåverkansprogrammet, Malmö stads samordnare för föräldrautbildningsinsatser samt Kriscentrum för män. En styrgrupp bestående av representanter från socialtjänsten, åklagarmyndigheten och polisen tillsattes. Efter diskussion med Familjevårdsroteln i Malmö kom man fram till att lämplig målgrupp är föräldrar som polisanmälts för våld mot barn mellan 6 och 12 år. Detta för att polisen ser ett mönster där flickor och pojkar som utsätts för våld i tonåren ofta varit offer redan i tidigare ålder. Ett förebyggande program bör alltså initieras vid första polisanmälan för barnmisshandel. Alla föräldrar bör också täckas in oavsett kultur, religion och etnicitet eftersom det inte går att bedöma vilket våld som är hedersrelaterat och inte i så tidig ålder.

Dagsläget; intervju 2006-10-26

- *”Projektet är inte igång som verksamhet men vi kämpar med att försöka få igång den som verksamhet. Vi har inte släppt tanken, den finns i allra högsta grad levande men vi har haft lite besvärigheter i själva genomförandet”,*

förklarar kontaktperson till projektet, när denne får frågan om projektet finns kvar i dagsläget. Projektet har dock *"inte fungerat dålig, men det är segt, det är svårt att få till det och det är när det är många olika som dessutom sitter i olika städer"* som man ska samverka med, det är svårt att få ihop tid och planering. Dels ska projektet skall göras ihop med Kristianstad kommun och en forskare från Amerika som skall lära ut den valda metoden. Dels ska Sättrabruk vara med då de står för och betalar utbildningen. Man har även talat om att ha med en tredje kommun som ska utvärdera och se hur projekt fungerar olika i olika kommuner. Den delen fanns inte med i projektets början. Dock har det inte varit lika mycket samarbete med polisen och åklagarna som tänkt från början. Eftersom SDF anser att det är viktigt att få in projektet på nationell nivå skall även socialstyrelsen vara med. SDF har tankar om att sprida materialet och med socialstyrelsens hjälp kan metoden spridas och användas runt om i Sverige. Så det är att få ihop alla delar som är bekymmer inte programmet i sig.

Visionen från början var att själva sätta ihop ett program vilket kanske hade gått snabbare. SDF valde ändå att göra det nuvarande programmet då det har prövats och visat sig fungera. Metoden är inte prövad i Sverige därför finns det en viss misstänksamhet bland kollegor mot det amerikanska programmet. Många är skeptiska till om man verkligen kan jobba med föräldrar i grupp. På det svarar Olsson att man *"jobbar med män i grupp, det är accepterat så varför skulle det här inte fungera?"*. SDF ska börja i en liten skala och sen får exemplet visa om metoden fungerar eller inte. *"Vi kan inte säga att det kommer fungera eftersom vi inte har prövat men vi tror att det skulle kunna fungera."* Dock har man arbetat med metoden i Amerika, den är prövad på olika typer av människor med olika typer av kulturer, religioner, ideologier etc. *"Vi har medvetet valt att inte plocka ut just dom som har med hedersvåld. Just för att vi inte vill peka ut folk. Och eftersom vi jobbar i förebyggande kan vi börja i 7-8 års ålder innan det här har blivit ett stort problem."*

"Så det kanske är lättare att nå föräldrarna än om man är i en akut situation och då vet inte vi vilka föräldrar som eventuellt omfattas av hederskulturen, det är framförallt när det kommer till tonårsålder som problemen brukar visa sig. Därför vänder vi oss mot denna grupp direkt, därför tror vi att det är lättare för föräldrarna att acceptera att vi inte pekar ut någon folkgrupp. Vi säger att människor som har problem med att uppfostra sina barn, som använder våld mot sina barn är de sättet som vi tror inte är bra för barn och så vänder vi oss till alla. Och vi tror att vi har större framgång på det viset också."

Hur man ska lägga upp arbetet med just hedersrelaterat våld diskuteras fortfarande, delvis med forskaren om hur man kan göra tillägg i metoden när det kommer till könsroller. *"Forskaren menar på att det inte är några problem, hon vill att vi diskuterar mer när hon kommer hit för hon har ju ansvaret för programmet och använder vi oss av det måste hon"*

veta om vi ska göra några förändringar.” Man talar även om problematiken inom personalgruppen:

- ”Det är fortfarande ganska mycket sökande kring hedersrelaterat våld. Fortfarande pratar man ju mer kring skyddet eller allmänt förebyggande att jobba med i skolan. Och så pratar man en del kring att jobba med pappor. Men mammorna är ju faktiskt med i det de också och det är därför jag tycker att vi ska prata om föräldrar.”

I dagsläget finns det inga strukturerade program som jobbar med våldutsatta barn, fast det är en av grunduppgifterna inom socialtjänsten. Våld mot kvinnor har ju kommit relativt sent som socialtjänstens uppgift och det finns fortfarande inget riktigt verktyg hur man ska jobba med problematiken. Och ”det finns väldigt lite hur vi jobbar med föräldrar som använder våld mot sina barn, oftast har vi pratat mer om att förbättra relationerna i familjen så blir allting bra, men vi har inte gått in mer specifikt”.

Kriscentrum för barn har visat stort intresse för projektet, det är även den verksamhet som kommer driva projektet. Projektet är redan integrerat i kriscentrum för våldutsatta kvinnor och deras barn. Även olika tjänstemän inom IoF har visat sig intresserade, vilket står med som förslag i projektets handlingsprogram, Malmös stads handlingsprogram för våld mot kvinnor och våld mot barn. Även i remisser från olika statsrådsnämnderna har projektet tagits väl emot. SDF har inte haft lika mycket samarbete med kriscentrum för män som de hade önskat från början.

För ett långsiktigt arbete har SDF tänkt ha en föräldragrupp per termin. Om det fungerar bra kommer tillfällena utökas. ”Det gör vi inom det resurser vi har, det finns i planeringen och vi har resurserna. Så det är inte så att vi står och faller om vi inte får nya pengar till verksamhet.”

Sammanfattningsvis väntar man i dagsläget på utbildningen i april och man planerar till den. Om det fungerar kan projektet sättas igång hösten 2007. ”Vi har fått manualen men vi har den på engelska, det är ändå bra att ha det på svenska så det inte blir några missförstånd.”

2.4. Backafalls ungdomsgård

Att påverka attityder genom teaterföreställningar

Typ av organisation: Kommun, Trelleborg

Projekttyp: Attitydpåverkande arbete

Beviljades: 12 000 kronor

Projektet avslutades: Juni 2005

Backafalls ungdomsgård är beläget i ett stort bostadsområde som heter Fagerängen, i utkanten av Trelleborg. Området är invandrartätt (ca 2/3 har utländsk bakgrund) och de flesta av invånarna kommer från forna Jugoslavien, Kurdistan och Libanon. Ungdomsgården är med i projektet "hur man ska jobba med flickor från patriarkala strukturer" som initierats av Fritidsforum. Projektets mål är att ge flickor bättre förutsättningar i livet, att inspirera dem till att tänka självständigt och formulera sina mål.

Mål, syfte och metod

Backafalls ungdomsgård vill genomföra fyra stycken teaterföreställningar av teatern "Elektras bröder" under vårterminen 2005 för ungdomarna. Teaterföreställningarna är en del av projektet "hur man ska jobba med flickor från patriarkala strukturer" som har pågått sedan 2003. I "Elektras bröder" berättas tre historier om hur det är att vara invandrare i dag i ett land där kultur och värderingar skiljer sig från den egna familjen. "Elektras bröder" handlar om pojkarnas perspektiv och texten bygger på intervjuer med unga invandrare, unga killar som förväntas bära normer och värderingar som bryter både mot svensk lag och mänskliga rättigheter. Syftet med projektet är att även involvera pojkar och föräldrar i diskussionerna. Ungdomsgården är till för ungdomar mellan 10-18 år och tanken är att teaterföreställningen skall diskuteras i grupper på ungdomsgården.

Rapporterat resultat:

Projektets samverkanspartners var ungdomsenheten, kulturförvaltningen och skolorna i kommunen. De fyra teaterföreställningarna genomfördes som planerat, och varje föreställning besöktes av 100 elever och lärare från årskurs 8, 9 samt gymnasiet. Efter föreställningarna fick alla lärare handledning att använda sig av i undervisningen och efterföljande diskussioner, något som uppskattades. På fritidsgården initierades också en hel del samtal, dock är en negativ erfarenhet att tid inte gavs till detta i direkt anslutning till föreställningarna, och projektledningen tror att en del missförstånd hade kunnat undvikits om föreställningen kompletterats med möjlighet till dialog direkt. Hädanefter kommer de erfarenheter som gjorts användas i den dagliga verksamheten och som underlag för diskussioner på fritidsgårdarna.

Dagsläget; 2006-11-13

Projektet finns i dagsläget inte kvar som projekt då det var en tillfällig föreställning som ingick i ett annat projekt vilket handlade om att få fler tjejer till ungdomsgården. Enligt intervjupersonen, fungerade projektet bra men det var tidvis trögt att få skolor att anmäla sig. Detta kunde bero på att skolorna *"kanske inte riktigt visste vad det innebär"*. Trots detta var alla föreställningarna välbesökta. Intervjupersonen menar vidare att det är svårt att utvärdera vad det projektet har lett till. *"Det handlar mest om att upplysa folk, få de och tänka, öka förståelsen mellan olika grupper."*

Föreställningen "Elektras bröder" gick/går ut på att få med dess publik delaktig i föreställningen för att efteråt diskutera och tycka till själva, vilket fungerade bra *"där var mycket skilda åsikter, vissa hade nog missuppfattat någonting, det var viktigt också för då fick man ju förklara; nä men det var meningen, det var lite svårt att skilja på karaktärer emellanåt"*.

Då det var en relativt liten och extern insats har den inte medvetet integrerats i den ordinarie verksamheten, *"vi har ju alla våra andra arbetsuppgifter, mycket jobbar man nog med det utan att man tänker på det"*.

Det är svårt att säga vad insatsen har haft för inverkan på målgruppen då många av besökarna var ungdomar som inte efteråt besöker ungdomsgården. Och de ungdomar som kommer till gården i dagsläget idag har inte sett föreställningen. Dock menar hon att ungdomarna som sett föreställningen har reagerat efter föreställningen, *"jag kan nog tänka mig att, en del av våra tyckte nog att det var en lite lättnad att se att det inte bara är jag, utan att det finns en problematik kring detta"*. Efter föreställningen har man inte tagit upp frågan ytterligare. Kunskapen finns emellertid kvar på gården då det inte har skett några stora förändringar i personalgruppen, det har tillkommit en person men ingen har slutat.

Samarbetet har fungerat bra och gården har fortsatt samverka med skolor och kultursekreteraren. Under projektets gång föll några klasser som man först tänkt arbeta med bort. Istället tillkom det andra klasser som tog dessa platser. *"Alla fick ju inte chansen och vilket man skulle ha velat kanske."*

En sak som man nog skulle ha velat göra annorlunda *"är att man skulle ha gått ut till dom här lärarna innan, gått ut till klasserna och förberett dom på vad föreställningen ska handla om"*. Alla lärare fick efter föreställningen med sig ett arbetsmaterial av Elektras bröder. *"Jag hade ju önskat att man fick veta hur de arbetar med det efteråt [...] att man kanske hade varit med mer på efterdiskussionerna, eller fått in någonting från lärarna [om] hur det hade gått. Men så blev det inte nu"*. På ungdomsgården har man gjort en utvärdering i form av en diskussion personalen emellan.

Avslutningsvis menar intervjupersonen att det finns mycket mer man kan göra i denna fråga men att det handlar om resurser. Intervjupersonen skulle gärna göra en liknande insats igen men *”att söka pengar och redovisa pengarna [...] tog så mycket kraft och tid”* att det skulle krävas ett större projekt och mer pengar för att göra det igen. *”Det var mycket krångliga regler mycket man skulle fylla i [det skulle ha varit] enklare och söka pengar och redovisa.”*

3. Frivilligorganisationer som arbetat mot hedersrelaterat våld

I detta kapitel följs de frivilligorganisationer som har fått medel för att arbeta förebyggande mot hedersrelaterat våld upp.

3.1. Mandeiska kulturföreningen

Att arbeta med värderingar genom seminarier och föreläsningar

Typ av organisation: Frivilligorganisation, Lund

Projekttyp: Förebyggande åtgärder

Beviljades: 97 000 kronor

Projektet avslutades: Mars 2006

Mandeiska kulturföreningen i Lund har till uppgift att ge stöd åt mandeerna och att försvara de mänskliga rättigheterna. Föreningens mål är att stärka relationerna mellan det svenska välfolket och att berätta om den mandeiska historien och kulturen. Föreningen tar aktivt avstånd ifrån rasism och sektarism och värnar om freden, de mänskliga rättigheterna och kvinnors rättigheter.

Mål, syfte och metod

Projektets mål är att påverka människors värderingar genom att introducera de mänskliga rättigheterna med stor koncentration på barns och kvinnors rättigheter. Projektet skall genomföras med hjälp av föreläsningar om kulturkrockar, mänskliga rättigheter, svenska lagar om barn och kvinnors rättigheter, jämställdhet och relationer. Man kommer även att genomföra seminarier med filmvisning, teater- och konstvisning. Föreningen kommer att ha en öppen rådgivning 6 timmar i veckan och telefonrådgivning dygnet runt med hjälp av en mobiltelefon. Utöver detta kommer en broschyr om hedersrelaterat våld tas fram på arabiska och spridas. Projektet har ett geografiskt upptagningsområde i Lund, Staffanstorps, Lomma, Kristianstad, Bjärred, Södra Sandby, Dalby och Stångby.

Rapporterat resultat

För att marknadsföra sig själv har föreningen skickat brev, mail samt hållit föredrag till och för myndigheter, skolor och organisationer. Föreningen har sammanställt en broschyr

angående hedersmord i Sverige, skriven på svenska och arabiska. Broschyren är skickad till Lunds skolor. Föreningen har även haft en rad föreläsningar om bland annat jämställdhet, mänskliga rättigheter, kulturkrockar i Sverige. En enkät har vidare delats ut till kvinnor (55 procent) och män (45 procent). En telefonjour påbörjades då 14 personer hört av sig för hjälp och rådgivning. Föreningen har även fått besök till lokalen av flickor samt gjort en del hembesök till familjer. Försättningsvis har föreningen haft ett läger med 79 medlemmars närvaro, de flesta ungdomar. Läget var under rubrikerna jämställdhet, rätten till att fritt välja framtidsvägar. Dessa teman förverkligades genom ombytta könsroller; då männen skulle överta kvinnans stereotypa roll i deras kultur och tvärtom för kvinnorna en aktivitet i folkets park. Detta öppnade upp för intressanta diskussioner angående könsroller och hur förändringar kan ske och även missuppfattningar angående det andra könet. I slutet av juli 2005 anordnade föreningen aktiviteter i Folkets Park i Lund. 300 medverkade. Den första bestod av en teaterföreställning som tog upp hedersrelaterat våld och dess konsekvenser på familjen och den utsatte. Den andra aktiviteten upptogs av en bild- och skulpturutställning som uttryckte problematiken. Slutligen hölls en paneldebatt där ungdomar och professionella medverkade. Kvällen avslutades med sång från den unga irakiska sångaren Shorok. Fortlöpande under perioden arrangerades även idrottsaktiviteter där unga kvinnor och män medverkade. Föreningen anser att sådana aktiviteter är sällsynta hos deras ungdomar och därför fick en positiv respons bland medverkande. Vidare har samtal hållits med kvinnor och män både över telefon och genom besök till deras familjer för att få dessa familjer att kommunicera på ett bättre sätt. Trots en viss skepsis hos målgruppen kände föreningen att en viss attitydförändring gentemot föreningens arbete. Överlag har projektet blivit väl mottaget av målgruppen. Föreningen har upplevt att även om ämnet är svårdiskuterat och att det råder delade meningar i ämnet är den allmänna uppfattningarna och intresset positivt. Projektet har öppnat till en dialog. Folk som tidigare inte haft någon kontakt med föreningen har tagit kontakt pga. deras intresse i ämnet. Det har även anordnats utflykter för ungdomar till Malmö och Lomma samt familjeutflykter. Vidare har föreningen haft ett avslutningsarrangemang för projektet där flera sakkunniga personer hade uttalanden, musikaliska framträdanden och en bildutställning av unga tjejer.

Dagsläget; intervju 2006-10-25

I dagsläget är projektet slut men kunskapen finns kvar i föreningen och diskussionerna fortsätter. De som startade projektet finns inte kvar i föreningen men hjälper till vid behov. Skälet till projektets avslutande är dels bristen på ekonomiska resurser, pengarna räcker inte till. Föreningen jobbar även mot ett stort geografiskt område däribland Staffanstorps, Helsingborg och Landskrona, vilket gör att det krävs ytterligare ekonomiska resurser. Skälet till avslutandet beror dels även på att ämnet är svårt att prata om. Intervjupersonen menar att detta projekt har varit det svåraste projektet föreningen har haft, *"ibland kan vi inte prata direkt och rakt så vi måste prata runt"*, vilket skapar respekt för de som samtalet berör. Om man pratar direkt kan det skapa missförstånd i den mån att

vissa tror att man pratar mot dem, och att man vill skapa problem för familjen, förklarar intervjupersonen. *"Vi pratar inte bara om lag och sånt utan även om känslor, att prata som människa."* Detta tillsammans med tystnadsplikten är av stor vikt för föreningen. Föreningen diskuterar idag öppet om problematiken. Det händer ibland att en kvinna som bråkat med sin man ringer till föreningen och frågar om råd.

Projektet har varit bra, anser intervjupersonen. *"De som kommer från mitt land dom fortsätter komma, till Malmö eller Lund. Därför vill vi fortsätta. Det blir alltid bråk".* I framtiden kommer föreningen att fortsätta arbeta med frågan *"vi kanske inte kommer att fortsätta med samma ide"*. I början av projektet låg fokus mycket på flickorna, men efter att hållit på ett tag tänkte man i föreningen *"att problemet kanske inte var flickorna utan familjen. Därför tänkte vi att vi skulle ha föreläsningar och aktiviteter för att familjen ska komma och lyssna på oss."* Det är ett känsligt ämne att prata om och projektet har lett till att medlemmar har sökt sig ifrån föreningen, men det har även tillkommit folk som vill fortsätta med arbetet. *"De finns det som hjälper oss som hjälper oss med aktiviteter, t.ex. flyttar stolar, översätter, gör utställningar. Mer än hälften av alla som hjälper är flickor och kvinnor."*

Samarbetet med andra föreningar och verksamheter har fungerat bra. Föreningen har bland annat ett samarbete med en teatergrupp som är intresserade av att jobba med temat, de kommer även med idéer och infallsvinklar hur arbetet kan gå till vilket gör att föreningens arbetsplanering förändras något efterhand.

Avslutningsvis förtydligar intervjupersonen att det är ett svårt tema att prata om. Därför är det bra att nu ta en paus från arbetet för att sen börja om. Föreningen måste *"samla ihop kvinnor som vill jobba med frågan och en styrelse"* för att kunna starta upp projektet igen. Han poängterar även att *"Det är viktigt att man gör något trevlig aktivitet med detta tema. Inte bara föreläsningar. Min erfarenhet att det inte räcker med att komma och lyssna. Man måste ha nått trevligt t.ex. teater och eller musik."*

3.2. Islamic Center

Att uppmuntra till en öppen diskussion genom en mötesplats för unga tjejer

Typ av organisation: Frivilligorganisation, Malmö

Projekttyp: Förebyggande åtgärder

Beviljades: 94 948,85 kronor

Projektet avslutades:

”Islamic Center är en religiös organisation som förvaltar centrala moskén i Malmö, Ögårdsskolan, informerar om islamiskt levnadssätt, bistår med service till församlingsmedlemmarna, har intern och internationell hjälpverksamhet, en levande ungdomsverksamhet samt arbetar för fred, integration, förståelse och mångfald genom olika ideella projekt” (www.mosken.se). Islamic Center har startat projektet ”tjejsnack” för att skapa en dialog dels tjejer emellan, men också mellan tjejer och killar, samt mellan ungdomar och deras föräldrar. Denna dialog skall ha till syfte att skapa tolerans gentemot individen och motverka patriarkaliska strukturer, främst inom familjen. För att uppnå detta har föreningen skapat forumet ”tjejsnack”.

Mål, syfte och metod

Projektets mål är att föra existerande problem upp till ytan och därigenom få igång en diskussion som leder till tolerans och respekt för individens rättigheter. Målet är även att få till stånd en arbetsgrupp bestående av unga tjejer som vill vara med och utveckla program och metod efter de behov som finns. Ytterligare ett mål är att söka upp minst 20 personer som delta och närvara vid varje diskussions och aktivitets tillfällen. Det sista målet är att få igång en rådgivnings- och jourverksamhet. Syftet är att stärka tjejerna i deras egen identitet och utifrån den. Mycket handlar om att den kräva respekt man förtjänar. Där kommer forumet att fungera både som bollplank och stöttepelare. För att uppnå målen med projektet kommer föreningen skapa ett forum för unga tjejer, en mötesplats öppen för diskussion. Som en del av detta ska det finnas en tjejjour, öppen för rådgivning och hjälp. Som ytterligare en del av forumet kommer det att anordnas temakvällar, föreläsningar och MOD-kurser (Mångfald och Dialog) på temat Spela roll, om könsroller, makt och identitet. Några av dessa kommer att vara öppna för föräldrar och övriga. Den direkta målgruppen är unga tjejer, främst i tonåren. Den indirekta målgruppen blir därmed deras familjer. Dock vill föreningen inte utesluta någon som är i behov av projektet tjejsnack. Även om fokus främst ligger på unga muslimska tjejer, finns det andra som nås av personalen eller samarbetspartner är även de välkomna.

Förväntat resultat

Förutom att föreningen får ett hum om behovet genom att deltagare och folk kontaktar dem, anser de att det är svårt att mäta resultatet detta projekt.

Rapporterat resultat

I januari 2004 anställdes en person på deltid för att leda projektet "Tjejsnack" som i februari samma år hade sitt första tjejmöte. Inför första mötet hade personen varit ute på skolor med inbjudningar. Nio tjejer deltog i mötet. På mötet gjordes ett aktivitetsschema för våren 2004. En webbdesigner anlätades för att utforma projektets hemsida samt skapa layouten för projektets kampanjmaterial. Rekrytering och marknadsföringen har även gjorts på Malmös högstadie- och gymnasieskolor. Under våren 2004 anordnades föreläsningar om mänskliga rättigheter samt en som gick under namnet misshandel och övergrepp. Vidare har föreningen haft diskussionsträffar där man diskuterat kränkning och övergrepp, en självförsvarskurs, en MOD-kurs (Mångfald och Dialog), kakkbak. Utöver dessa har man även visat filmen Lilja 4-ever med efterföljande diskussion samt varit på bio och sett "Ingenstans i Afrika". Varje torsdag mellan mars och juni har föreningen haft dansgrupper där antalet deltagare varierat. Föreningen anser att behovet av projektet är stort, dock har de upplevt att det är svårt att nå ut till flickor och familjer som skulle kunna få bäst stöd i projektet och vars behov är som störst. De har även upplevt att föräldrarna är svåra att nå vilket har resulterat i att få har dykt upp på de föräldrakvällar som anordnats. Under hösten började föreningen även planera för höstterminen 2004.

Dagsläget; intervju 2006-11-14

Projektet lever vidare i form att man diskuterar problematiken på olika träffar, föreläsningar och seminarium. På så sätt är insatsen integrerad i den ordinarie verksamheten. Fler tjejer har även vänt sig till föreningen om råd när det har varit en konflikt i familjen. Då organisationen är stor och mycket händer är det nödvändigt med bidrag för att insatsen ska kunna utvecklas, det hade även *"varit bättre om man anställt någon som fortsatte med det så det blev lite mer organiserat"*.

Föreningen jobbar aktivt för att *"utvidga istället för att bromsa"*. Insatsen Tjejsnack har idag utökas till en grupp även för killar – Killsnack. *"De måste också ta ansvar, för ofta detta var orsaken till olika tråkigheter."*

"Det är väldigt viktigt att killarna får acceptera, och bröderna får acceptera, att en syster kanske vill prata med någon skolkamrat eller någon kille [...] utan att brodern ska säga vad är det som pågår det här. Det är sådana här hanteringar som är väldigt viktiga", fortsätter personen. Syftet med dessa grupper är att hitta ett gemensamt språk, dvs. att man ska kunna *"vara kompis med tjejer eller kille utan att man behöver vara utsatt för några tråkigheter som dyker upp"*. Man behöver satsa mer på ungdomar i *"just den här dialogfrågan mellan killar och tjejer. [...] Ger man dom en chans att redan i de lägre åldrarna få använda sitt förnuft och använda och acceptera saker och ting som finns på både tjejer och killar, då tror jag att då är man på väg till att få kanske 80-90 % problemen avklarad."*

Kunskapen finns kvar i föreningen, dels kunskap om problematiken dels hanteringen. Trots att projektet har fungerat har föreningen haft några motgångar. Projektet blev något försenat pga. sjukdom. De ekonomiska resurserna har varit begränsade vilket leder till att föreningen inte kunnat göra det som önskat. Trots detta menar intervjupersonen att man ska hantera det *”på bästa möjliga sättet. Jag tror det är viktigt att man inte lägger locket på utan avslutar det som påbörjats. Tjejsnack har fått positiva reaktioner både från deltagarna och från deras föräldrar.”* *”Föräldrarna tycker [att det är] fantastiskt detta. Är det verkligen mitt barn som är så duktigt?”*

Deltagarna i Tjejsnack var i början något tillbakadragna, men allt eftersom tiden gick och de började känna varandra vågade de öppna sig mer. Det krävs flexibla insatser för att tjejerna ska få förtroende för dem som leder gruppen, menar intervjupersonen. Föreningen hade i början förväntat sig mer öppenhet i gruppen men det visade sig kräva en viss tid, detta är något föreningen fått mer erfarenhet av. Tjejsnack har lett till att man mer öppet kan prata om bl.a. hedersproblematiken som är ett problem som enligt intervjupersonen *”strider mot den heliga skriften, tjejerna har också sin rätt att yttra sig och vara med i utvecklingen [...] och det får inte hindras”*. Syftet med insatsen var att *”träffa andra som man kanske hade trott hade mycket mer frihet, vilket var även den svenska tjejens sida fanns samma problem”* det visade sig att *”vissa elakheter hos mamman och pappan [hos de svenska tjejerna] också har funnits”*. Många av tjejerna har i dagsläget studerat vidare på universitetet. Vid olika utbildningar som föreningen anordnar har vissa av dessa tjejer talat om sina erfarenheter.

Föreningen har börjat på en utvärdering men har en önskan att utveckla den och utvärdera hur kontakten mellan deltagarna ser ut i dagsläget, om de har gemensamma möten, gemensamma intressen etc. Eller om det bara var något som fungerade när projektet var igång i form av Tjejsnack och det fanns pengar. Projektet visar sig dock leva vidare och då diskussionen har spridits till den yngre generationen. Föreningen räknar med att utvärderingen ska vara klar i mitten av nästa år. Resultatet kommer att spridas. Kommuner och länsstyrelsen kommer att få ta en del av informationen. Vidare anordnar föreningen seminarium för vuxna och för barn där man utifrån en psykoterapeutisk utgångspunkt diskuterar hur man kan hantera stress och *”på vilket sätt man skulle kunna se till att det inte kommer upp själva elakheterna”*. Dessa träffar har vidgats till andra kommuner.

Samarbete har fungerat bra och föreningen har i dagsläget fortsatt samarbete med de olika samverkansparterna genom att man ingår i samma kontaktnät. På så sätt följes även den yngre generationen upp och dialogen fortsätter. Även fast det finns ett intresse att fortsätta och utveckla projektet finns det begränsat med resurser i föreningen då det finns många andra arbetsområden som också kräver resurser. Ungdomarna har själv inga

ekonomiska resurser, ”när dom träffas ska dom i alla fall kunna ha en råd till en middag, eller nått.”

Avslutningsvis tycker intervjupersonen att det är viktigt att man inte är ”koncentrerat till ett snabbt resultat”, det är viktigt att tänka långsiktigt eftersom relationerna aldrig tar slut. Man kan inte heller bara satsa på en viss generation.

3.3. S.D. Srbija Malmö

Att tala öppet om hedersrelaterat våld och homosexualitet

Typ av organisation: Frivilligorganisation, Malmö

Projekttyp: Attitydpåverkande arbete

Beviljades: 80 000 kronor

Projektet avslutades: Juli 2005

Serbiska föreningen ”Srbija” är en ideell kultur- och idrottsförening med grundläggande mål att samla serber och andra intresserade oavsett kön och nationalitet. Föreningen bildades 1975 och har ca 600 aktiva medlemmar. Målsättningen är att främst satsa på barn och ungdomar och ge dem en aktiv fritid genom folkdans, fotboll och basket. Hösten 2004 startades föreningens första flicklag i basket. Föreningen ser våld mot kvinnor som ett samhällsproblem som finns i alla samhällsklasser och nationaliteter och därav även i den serbiska gruppen.

Mål, syfte och metod

Projektets mål är att börja prata med föreningens medlemmar om hedersrelaterat våld och homosexualitet som annars är något som man döljer. Målet är att påverka attityder och värderingar hos medlemmarna, att stärka ungdomarna i deras uppfattning om demokrati och mänskliga rättigheter. För att uppnå målen med projektet kommer föreningen att anordna en rad olika aktiviteter och temakvällar där bland annat kvinno- och mansjourerna, RFSL, barnpsykiatri, polisen, socialtjänsten och Rädda Barnen kommer att bjudas in. Alla aktiviteterna kommer att genomföras två gånger, en gång med en ungdomsgrupp och en gång med en föräldragrupp för att möjliggöra en friare diskussion. I slutet av projektet kommer de två grupperna att sammanföras för en gemensam diskussion och grupparbete. Projektet kommer även att arbeta med att bygga upp nätverk för män där männens roll kommer att diskuteras. Projektet riktar sig främst till föreningens ungdomar. För att stödja ungdomarna kommer även deras föräldrar att engageras. Förhoppningen är att projektet skall leda till att föreningens tränare och ledare får större kunskap om problematiken och kan påverka ungdomarna.

Förväntat resultat

Att föreningsmedlemmar och andra som kommer i kontakt med projektet skall känna till problematiken kring hedersrelaterat våld och att nolltolerans gällande alla former av våld, fysiskt såväl som psykiskt, skall respekteras.

Rapporterat resultat

Under projekttiden informationsträffar, temakvällar och andra sammankomster med temat hedersrelaterat våld arrangerats. Filmen "Anna" har tagits fram och visat för att underlätta diskussionerna. Basketsektionen som är den mest aktiva och framgångsrika sektionen i föreningen har burit föreningens logotyp "Heder ja, våld nej" på matchtröjorna för att föra ut sin ståndpunkt. På föreningens hemsida har ett forum öppnats där projektet har presenterats. Vidare har föreningen anordnat gemensamma discokvällar tillsammans med föreningen "Van Guardia" som är en intresseorganisation som samlar ungdomar med annan sexuell läggning. En enkät har även skickats ut till medlemmarna för att kunna mäta attityder inom föreningen. I slutet av året 2005 anordnades en återsamlade ungdomsträff.

Dagsläget; intervju 2006-11-07

"Projektet som projekt finns inte kvar eftersom det finns en viss tid då har man jobbat med det." Intervjupersonen fortsätter: *"Jag tycker att vi kunde fortsätta med det här i mindre volym men jag tycker länsstyrelsen har ställt alldeles för stora krav på oss för att kunna gå vidare. Trots detta finns projektet kvar i den form att folk fortfarande talar om det. Intervjupersonen menar att problematiken kvarstår och att man tack vare projektet nu talar öppet om det vilket man inte gjorde innan. Intervjupersonen menar att problemet är att flickor blir annorlunda behandlade än pojkar, "pojkarna är mycket mer fritt i sin uppväxt än flickorna". Intervjupersonen poängterar igen att det inte existerar ett "sånt stort problem inom den serbiska befolkningen i Malmö, [och att] det händer inte hos oss att flickorna är livshotade [...] Så de är inte som de andra som verkligen har problem."* Därför kände föreningen att *"då är det lika bra och låta bli och låta dom som verkligen"* behöver stödet få det. *börja tala helt öppet om problemet, vilket intervjupersonen tycker har fungerat bra. "Det var tabu tema hos oss, folk var öppna och tog till sig och började prata med varandra och sina ungdomar. Folk har kommit och varit med".*

Intervjupersonen fortsätter, *"det har funnits alltid, man har säkert prata inom familjen om det och men så här öppet och prata med varandra"*. Trots att projektet har fungerat bra har det uppkommit motgångar. Föreningen hade till syfte att belysa homosexualitet, något som intervjupersonen anser även det vara en tabu hos inom föreningen. Inom det området hade det kunnat göras mer och borde göras mer.

Vidare förklarar intervjupersonen att *"om initiativet inte hade kommit från myndighet, länsstyrelsen i detta fallet"* hade föreningen inte lyckat med projektet då föreningen i vanliga fall arbetat med idrott och dans. Det är därför folk söker sig till föreningen i första

hand. Om de ska arbeta med verksamheter utöver den ordinarie verksamhet måste initiativet komma från någon annan för att kunna engagera föräldrar för att satsa då det också tar en viss tid. *”Man har inte hur mycket tid som helst, man har sitt ordinarie jobb och så kommer man på kvällarna med sina ungar och tiden går fort. Man är engagerad i en viss sektion eller sport eller vad det nu handlar om”.*

Föreningen har gjort en utvärdering i form av en enkät som svarats av både ungdomar och föräldrar. Föreningen har under projektiden samarbetat med många olika parter. Den närmsta samarbetspart har varit och är serbiska kyrkan men även olika myndigheter eller organisationer som jobbar med problematiken har närvarat vid olika träffar. Samarbetet har fungerat bra. Efter projektets slut har föreningen inte haft utbildningar eller träffar. *”Idag har det blivit på det viset att vi bara informerar vidare, förmedlar den informationen vi får genom olika brev först och främst från länsstyrelsen, det är klart om vi får information från någon annan som jobbar med dom frågorna så förmedlar vi vidare information till våra medlemmar.”* Intervjupersonen fortsätter, *”vi kallar inte för den skull medlemmar, utan när vi har nått annat då passar vi på att sprida information. Det kan vara vad som helst, fotboll hade avslutning, alla var här både spelarna och föräldrarna då passade man på”.*

Kunskapen och kompetensen finns kvar i föreningen. De är tre stycken som aktivt arbetar med frågan där ibland intervjupersonen. En av dem som var aktiv under projektiden är inte kvar men hjälper till och sprider den information. Vid diverse utskick till medlemmarna brukar gruppen skriva någon rad för att belysa frågan.

Föreningen har lagt fokus på första generationens invandrare då de anser att det är den svåraste gruppen att nå. Vidare berättar intervjupersonen att Serbijs riksförbund till en början var negativt inställd till projektet men att de i efterhand har de insett att det är ett bra projekt och stödjer nu föreningens arbete i frågan. Föreningen jobbar även med att sprida informationen internationellt, vilket de anser är bra men en långsam process. *”Jag tror vi har lyckats 100 % med den här insatsen.”*

3.4. Albanska distriktet Region Skåne

Att genom organiserad kulturverksamhet och social tillvaro kämpa för albanska kvinnors rättigheter

Typ av organisation: Frivilligorganisation, Malmö

Projekttyp: Attitydpåverkande arbete

Beviljades: 140 000 kronor

Projektet avslutades: December 2005

Albanska Distriktet för Region Skåne är en distriktsorganisation i Skåne med syfte att hjälpa sina medlemmar i Skåne i frågor som rör kultur, idrott och samhället samt sociala och organisatoriska frågor. Albanska Distriktet bildades 1998, och har för närvarande sammanlagt 3250 medlemmar. Grundprincipen för föreningen är att ge sina medlemmar möjligheter att aktivt kunna delta i samhällslivet, att ha kritisk samhällssyn och att utvecklas. 70 % av den albanska gruppen lever i Skåne och problem med hedersrelaterat våld är vanligt inom gruppen ofta p.g.a. utanförskap och bristande kunskap. Albanska Distriktet ser tvångsäktenskap som roten till hedersrelaterat våld, och vill främja den albanska kvinnans rättigheter.

Mål, syfte och metod

Huvudsyftet med projektet är att erbjuda de albanska kvinnorna en mer organiserad kulturell och social tillvaro. Föreningen vill främja de albanska kvinnornas rättigheter genom informationsspridning, föreläsningar, kurser, ett aktivt föreningsliv och samarbete mellan föreningar och kommuner. Tanken är att projektet skall generera ett positivt tänkande bland de albanska ungdomarna och kvinnorna med hjälp av ett meningsfullt liv. Projektet riktar sig till den albanska befolkningen i Skåne med fokus på ungdomarna och kvinnorna. Förhoppningarna är att ungdomarna skall tänka till om sina liv och sin framtid och att jämställdheten mellan könen skall förbättras.

Förväntat resultat

Förhoppningarna var att projektet skulle leda till en öppnare dialog om den albanska kvinnans situation idag, den albanska kvinnans delaktighet i aktuella samhällsfrågor och ett mer aktivt deltagande i föreningslivet och kulturutvecklingen i samhället.

Rapporterat resultat

Projektledningen beslutade sig för att dela upp projektet i fyra etapper. Etapp 1 bestod av utformande och utdelande av ett informationsblad samt uppsökande verksamhet i olika bostadsområden i Malmö, Landskrona, Helsingborg, Lund, Kristianstad och Trelleborg. Informationsträffar anordnades också med distriktets albanska föreningar i Skåne där projektet presenterades och två kontaktpersoner från varje förening utsågs. Under etapp två hölls fortsatta informationsmöten, då med fokus på medlemmarnas syn på och intryck av projektet. Nu bildades också arbetsgrupper inom de flesta föreningarna där

medlemmarna träffades en gång i månaden för att diskutera hedersrelaterat våld. Ett seminarium anordnades i samarbete med bland annat Studieförbundet och Terrafem. I etapp tre organiserades två stora utbildningsmöten för medlemmar och intresserade vilka möttes med stort intresse. Slutligen utvärderades projektet under etapp 4.

Projektledningen konstaterar att det inte varit lätt att driva frågan, delvis på grund av att inblandades arbete varit ideellt, men också att motståndet till att diskutera frågan ibland varit hårt ute i föreningarna. Albanska distriktet Region Skåne bedömer ändå att de har lyckats öppna ett fönster och att de idag kan prata mer öppet om hedersrelaterat våld, något som för ett år sedan var otänkbart för många inom den albanska etniska gruppen.

Dagsläget; intervju 2006-10-24

På grund av bristande resurser finns projektet i dagsläget inte kvar som projekt. Intervjupersonen förklarar att man i dagsläget tar upp frågan på bland annat sammanträden, *”man kanske har läst någonting i tidningen och då spontant tar [man] upp frågan. Så går tankarna tillbaka till projektet och så börjar man prata”*. Genom att prata öppet om problematiken bland kretsar, föreningarna och i familjerna lever projektet vidare och har därmed integrerats i den ordinarie verksamheten. Och trots att medlemmar som var med under projekttidens början har slutat finns kunskapen kvar i föreningen.

Det mesta i projektet har fungerat bra men att det har varit en del motgångar. Dels handlar det om ekonomiska resurser. Intervjupersonen belyser problematiken som kan uppstå mellan myndighet och frivilligorganisationer dvs. som frivillig jobbar man kostnadsfritt och har ofta begränsat av både tid och ekonomiska resurser som behövs för att utveckla och arbeta vidare med frågan. På så sätt är man beroende av myndigheter som står med de ekonomiska resurserna. Dels handlar motgångarna även om *”folk som är emot någonting sådant. Själva temat och problematiken är så pass komplicerat att många oavsett om det är albaner eller vilken grupp som helst vill inte prata öppet om det, det är alltså en dold händelse så att säga. Och det är mycket svårt att komma fram”*. Vissa föreningar har även blivit trakasserade. Genom att nu kunna tala öppet om frågan underlättar det inte bara för de vuxna utan även för ungdomarna då det är någon utanför familjen som tar upp ämnet. Projektet har därmed fått ytterligare positiva reaktioner. Projektet har lett till att man idag är observant om det händer något. Man har fått mer kunskap hur man ska agera vid en händelse och till vilka myndigheter man kan ta kontakt med.

För att arbeta med dessa frågor måste man *”ha resurser som kan övervaka”* arbetet. Vidare belyser intervjupersonen vikten av att i första hand informera om att föreningen inte är någon myndighet som professionellt kan gå in i enskilda ärenden. Utan vad föreningen kan tillhandahålla med är färsk information om problematiken. Genom det material, information och fakta föreningen gav ut i samband med projektet

uppmärksammade fler problematiken och ”man kan nu prata öppet om det och det var målet med projektet. Vi har uppnått det”.

För att underlätta arbetet hade man kunnat anställa ”någon halvtid och jobba mer långsiktigt, då menar jag ett par år, 2 -3 år. Och då får man en mer kompletterande insyn i hela problematiken och sen kan man ge ut information i någon slags bokform som man trycker på albanska, svenska osv. och sprida i hela Sverige och självklart nere i Kosovo [...] de har inte sådana möjligheter och kunskaper som vi har här i Sverige”.

Intervjupersonen menar att för att kunna återuppta projektet måste länsstyrelsen bistå med resurser. ”Det finns så mycket kvar att belysa” men intervjupersonen tror inte att folk på frivillig basis arbetar med dessa frågor då de krävs mycket av en. Intervjupersonen menar att ”man har ett arbete man måste sköta och annat. Så det blir inte mycket tid för sånt här. Jag skulle vilja hemsk gärna att det finns folk som ställer upp. Det är helt enkelt en ekonomisk fråga. Vi ska göra allt vi kan men det e svårt. Och vi ska fortsätta som vi gjort”.

3.5. Tjejjouren i Malmö

Att möta hedersrelaterat våld i tjejjoursverksamheten

Typ av organisation: Frivilligorganisation, Malmö

Projekttyp: Attitydpåverkande arbete

Beviljades: 18 000 kronor

Projektet avslutades: April 2005

Tjejjourens mål är att stödja och hjälpa unga tjejer som har varit eller är utsatta för fysiskt, psykiskt eller sexuellt våld samt för tjejer som behöver någon att prata med. Tjejjouren är en partipolitiskt och religiöst obunden feministisk förening. Organisationen arbetar framförallt med jourtelefoner men har även en utåtriktad verksamhet med föredrag och workshop på skolor och fritidsgårdar samt opinionsbildning i samhällsdebatten. I sin verksamhet möter tjejjouren många tjejer som är utsatta för olika grader av hedersrelaterat förtryck.

Mål, syfte och metod

Syftet med projektet var att anordna en utbildningsdag för föreningens jourtjejer i hedersrelaterat våld och handlingsmetoder. Till utbildningsdagen skulle man bjuda in föreläsare som gav olika infallsvinklar samt information om hur liknande föreningar hade valt att arbeta i praktiken med hedersrelaterat våld. Målet var att tjejjouren i förlängningen skall bli bättre på att nå ut till just den här gruppen. Projektet riktade sig till alla de jourtjejer som var/är verksamma på olika sätt i föreningen.

Rapporterat resultat:

Tjejjouren anordnade två föreläsningstillfällen, varav den ena var öppen för allmänheten och den andra var för Tjejjouren i Malmös medlemmar. Devrim Mavi höll i föreläsningen "Varför kallar vi det hedersvåld?" som riktade sig till allmänheten. För Tjejjouren i Malmös medlemmar anordnades två föreläsningar av en föreläsare från Kvinnokliniken på UMAS. Den ena handlade om "Hedersvåld ur ett vårdperspektiv", den andra var mer inriktad på Tjejjourens specifika arbete. Sen föreläste även en person från BRIS om att arbeta mot hedersrelaterat våld.

Dagsläget; intervju 2006-10-17

I dagsläget finns projektet kvar i den form att man använder sig av kunskapen i bemötandet med dem som söker sig till tjejjouren. Efter insatsen år 2005 har Tjejjouren i Malmö, pga. begränsad ekonomi, inte haft några vidareutbildningar eller utbildningar om hedersproblematiken. Den kunskap som jouren har fått från föreläsningstillfällena har resulterat i en planerad framställning av en folder, som det dock inte är bestämt vad det ska syfta i. Föreläsningarna har även resulterat till interna diskussioner samt tankar kring eventuella fortsatta utbildningar. Man har bland annat diskuterat definitionen av hedersrelaterat våld, var går gränsen? Skiljer det sig från annan typ av våld i nära relationer? Finns det eventuella kulturella skillnader? Detta har i sin tur lett till att jourtjejerna anser sig ha fått mer kunskap om problematiken och känner sig tryggare i sin roll, vilket har underlättat i samtalen med berörda. Genom samtalen vidareutvecklar man kunskapen ytterligare. Vidare sprider tjejjouren kunskapen genom att ha en studiecirkel för nya jourtjejer. Dessa studiecirklar anordnas en gång per år, ibland två gånger och är det enda sättet att sprida kunskapen om hedersrelaterat våld, enligt en representant från tjejjouren. Detta är den positiva effekten av projektet. Det som har varit mindre bra är att man inte har tagit upp problematiken på efterkommande föreläsningar och om man väljer att ta upp det så berör man det väldigt kort, säger representanten. En annan problematik är att många av dem som varit med vid föreläsningstillfällena har slutat på tjejjouren utan att ha vidarebefordrat kunskapen. Samma gäller den studiecirkel som tjejjouren haft. Vid frågan om hur tjejjouren skulle ha kunnat hålla fast vid kunskapen, säger intervjupersonen att det hade underlättat med hjälp av en anställning. Denna person skulle befinna sig i jouren kontinuerligt och därmed skulle kunskapen finnas kvar och förmedlas vidare.

Samverkan med andra parter har varit och är av stort intresse för tjejjouren, dock har samverkan med andra parter gällande arbetet med hedersrelaterat våld fungerat mindre bra då man har upplevat att man inte har fått någon respons. Tjejjouren har emellertid en representant i kvinnofridsgruppen där förhoppningarna är kunna påverka och influera. Organisationen har även samarbete med Tjejjouren i Lund, där man tillsammans ska ha en utbildningsdag i januari 2007. Vidare har tjejjourerna telefonkontakt, "*vi stöttar varandra i samma utsträckning*". De hjälper varandra ekonomiskt, de ger råd samt bjuder

in till studiecirklar och föreläsningar. Vidare har Tjejjouren i Malmö även genom insatsen skapat kontakt med två av föreläsarna från BRIS och UMAS som de kan hänvisa till vid behov.

Senare i år (2006) skall det vara en planeringsdag i Stockholm där tjejjouren skickar en representant, förhoppningarna är denne skall kunna förmedla informationen tillbaka till Tjejjouren i Malmö.

3.6. Terrafem i Malmö

Att arbeta med värderingar genom forumteater

Typ av organisation: Frivilligorganisation, Malmö

Typ av projekt: Attitydpåverkande arbete

Beviljades: 250 000 kronor

Projektet avslutades:

Terrafem bildades år 2000 av kvinnor som tidigare hade arbetet med kvinnor med utländsk härkomst via jourtelefon. Idag driver Terrafem Sveriges enda rikstäckande jourtelefon med stöd och råd på 40 olika språk. Terrafem är en ideell organisation som arbetar för kvinnors och flickors rätt att leva utan mäns våld och dominans, utifrån både ett köns- och etnicitetsperspektiv. Terrafem i Malmö arbetar framförallt med jourtelefon, skyddat boende och opinionsbildning.

Mål, syfte och metod

Syftet med projektet är att besöka olika verksamheter och ta upp frågor kring hedersproblematiken på ett sätt som engagerar kvinnor och deras omgivning i ett förebyggande syfte. Åskådarna skall själva få ta fram alternativ till de problemställningar som tas upp i forumteatern. Meningen är att livserfarenheter, hinder, möjligheter och överlevnadsstrategier skall synliggöras och utbytas. Projektets mål är att under projekttiden besöka tio gymnasieskolor i Skåne län och träffa både flickor och pojkar. Målet är även att besöka och diskutera hedersrelaterade frågor i tio pågående SFI-kurser i Skåne län under projekttiden, att besöka minst en komvux-utbildning per kommun i Skåne län samt att besöka och ta upp frågor kring våld mot unga kvinnor i minst fem invandrarorganisationer. Projektet riktar sig till elever i gymnasiet, SFI-kurser och Komvux samt till unga kvinnor i invandrarorganisationer.

Rapporterat resultat:

En person har anställts som projektledare. Organisationen har kartlagt gymnasieskolor, SFI-utbildningar, komvux utbildningar samt invandrarorganisationer belägna i Skåne. Därefter har det skickats ut inbjudan till att delta i projektet, affischer har hängts upp på skolor och universitet. Vidare har ett utskick gjorts till samtliga jourkvinnor i Terrafem.

En grupp har skapat för att demonstrera forumteater för deltagarna. Projektledaren har genomgått utbildning av hur man praktiserar de pedagogiska metoder som projektet tillhandahåller.

Dagsläget; svar av frågeställningar via e-post 2006-11-20

Insatsen "Lyssna på mig" fortlever idag inte som projekt. Projektet lever heller inte kvar som projekt i den ordinarie verksamheten då det inte finns medel för förebyggande insatser. Kunskapen finns kvar i organisationen och genom att diskutera frågorna och resultatet på bl.a. möten använder man sig av de erfarenheter man fått av insatsen i praktiken. Enligt svarande har forumteatern resulterat i ökad tankeverksamhet samt diskussion bland ungdomarna. Det finns ett intresse att jobba vidare med projektet. Svarande menar att insatsen skulle kunna upptas med hjälp genom anslag från kommunen och/eller andra myndigheter. Terrafem har sökt medel för att kunna integrera projektet i den ordinarie verksamheten. Svarande skriver att insatsen har haft en inverkan på målgruppen genom att stödsökande tar kontakt med Terrafem i Malmös verksamhet vilket i sin tur visar på en ökad kännedom om dess verksamhet. Organisationen har även fått förfrågningar angående återbesök av ett antal skolor, vilket igen visar på en ökad kännedom om organisationens arbete. Dock har organisationen inte någon fortsatt kontakt med skolor eller liknande gällande själva projektet "Lyssna på mig". Målet med samverkan har uppnåtts. För att underlätta arbetet, menar svaranden att man hade kunnat förlänga tidsperioden/projektiden samt ha fler informatörer/ledare.

3.7. Rädda Barnen i Lund

Att öppna en dialog om hedersrelaterat våld i organisationer och föräldragrupper

Typ av organisation: Frivilligorganisation, Lund

Projekttyp: Attitydpåverkande arbete

Beviljades: 240 000 kronor

Projektet avslutades: Februari 2006

Rädda Barnen kämpar för att förverkliga målen i Barnkonventionen. Arbetet är inriktat på att påverka och förändra samhället med barnets bästa i fokus med varaktiga förbättringar för barn i utsatta situationer. Rädda Barnen arbetar tillsammans med barn och unga. Rädda Barnen understryker föräldrars, andra vårdnadshavares och myndigheters ansvar för barnet och dess levnadsvillkor. Under de senaste tre åren har organisationen lyft upp flickors rättigheter och deras särskilt utsatta situation. Rädda Barnen i Lund har under en längre tid arbetat med frågor som anknyter till hedersproblematiken, jämställdhet och flickors utsatta situation.

Mål, syfte och metod

Det övergripande syftet med projektet är att utifrån ett barnrättsperspektiv motverka hedersvåld genom utbildningsinsatser. Målsättningen är att bidra till en mer nyanserad bild av föräldrarollen. Detta skall ske genom att uppmuntra och stödja andra föreningar till att starta samtalsgrupper för föräldrar om vad det innebär att vara mamma och pappa i det svenska samhället. Grunden för projektet är att föra en dialog med organisationer och föräldrar om föräldrarollen. Utformningen av projektet utgår från Socialstyrelsens råd om föräldragrupper som förebyggande verksamhet. En föräldragrupp med människor från olika kulturer kan dels bidra till att integrera föräldrar i det svenska samhället och dels tillhandahålla ett forum där föräldrarna kan diskutera och ha utbyte av varandras erfarenheter. Målet är att informera i 40 organisationer, att 20 organisationer deltar i konferensen och att 10 föräldragrupper startar under året. Projektet riktar sig till mångkulturella föräldragrupper och organisationer, men också kommunen och andra som arbetar med barn och ungdomar ur ett barnrättsperspektiv

Förväntat resultat

Projektet skall utbilda cirkelledare som representerar de olika organisationerna och förväntningarna är att dessa ska initiera föräldragrupper under hösten. Förhoppningen är att dessa föräldragrupper ska fortsätta på frivillig basis under nästföljande år med stöd av befintliga nätverk. Projektets övergripande mål med konferensen "Utanförskap eller Gemenskap i två kulturer?" den 27 augusti och föräldragrupperna är att de skall resultera i en fortlöpande diskussion kring föräldraskap, heder och mångkulturalism i Lunds kommun. Projektet skall syfta till att knyta samman olika parter som kommer i kontakt med frågan: myndigheter, skolor, olika etniska organisationer, föräldrar och frivilligorganisationer.

Rapporterat resultat

Under våren ägnade sig projektet åt nätverkande bland de olika etniska, kulturella och religiösa föreningar som finns i Lund. Detta skedde via informationsbrev, uppföljande telefonsamtal, e-mail samt besök till föreningarna som var intresserade av samarbete. Organisationen har endast kommit igång med en föräldracirkel på Islamic Center där rädda barnen i Lund fungerat som cirkelledare. En cirkelledareutbildning samt en konferens om "utanförkunskap eller gemenskap i två kulturer?" har vidare anordnats. Komvux har kontaktats angående föräldracirkel på dagtid då det har visat sig att det är lättare för människor att delta på dagtid. Organisationen har haft en brett samarbete med bland annat Rädda barnens ungdomsförbund och BRIS samt att de ingått i flera nätverk där de presenterat projektet. Projektledarna har även varit på Rädda Barnens huvudkontor i Stockholm och informerat samt träffat ansvarig för Fryshusets projekt "Sharafs hjältar" och "Elektra". I Stockholm har de även hållit i en öppen föreläsning. Organisationen har vidare haft besök av Women's Humanitarian Organisation från Libanon där man diskuterade hedersproblematiken med kvinnor som har stor erfarenhet av att både arbeta

och leva med frågan. Med hjälp av två socionompraktikanter har det startats studiecirklar för unga tjejer bland den mandeiska- och romerska gruppen. Ett nationellt nätverk i Rädda Barnens regi mot hedersrelaterat våld har bildats. Under projektets gång har ytterligare föreningar, myndigheter, politiska partier och samfund kommit i kontakt med projektet. Andra målgrupper är Lunds Brottförebyggande Råd, integrationsrådet och modersmålslära i Lunds kommun.

Dagsläget

På grund av tidsbrist har ingen intervju kunnat göras. I skrivande stund har projektet tagits över av Lund kommun. Rädda Barnen i Lunds projekt används även av andra organisationer och verksamheter.

3.8. BRIS i Malmö

Att ta fram en film för nyanlända gällande hedersrelaterat våld

Typ av organisation: Frivilligorganisation

Projekttyp: Attitydpåverkande arbete

Beviljades: 32 500 kronor

Projektet avslutades:

BRIS är en ideell, partipolitiskt och religiöst obunden organisation som bistår barn som far illa och är en länk mellan barn, vuxna och samhälle. BRIS arbetar för att påverka den allmänna opinionen och beslutsfattare samt öka vuxnas respekt för barn som individer” (www.bris.se). Projektet ”Vuxna emellan”, Produktion och distribution av en videofilm om föräldraskap.

Mål, syfte och metod

Projektets mål är att tillsammans med målgruppen bygga upp underlag för sketcher som spelas in och utgör grunden i en video som blir ett redskap att användas i dialogen vuxna emellan. Syftet med projektet är att tillsammans med SFI (Svenskundervisning För Invandrare – utbildning på KomVux) skapa och erbjuda en fungerande form av samtalsgrupper för föräldrar med utländsk härkomst. Utifrån att vara vuxen ska man få en möjlighet att träffas och samtala om stort och smått i öppen samtalsgrupp. Målet med dessa samtalsgrupper är att ge föräldrar med utländsk härkomst en demokratisk möjlighet att under icke myndighetsformer kunna samtala med det som känns viktigt och i vissa fall förbereda sig det som kommer att behövas i det vardagliga livet. Detta ska ge föräldrar med utländsk härkomst en demokratisk möjlighet och de verktyg som behövs i det nya landet för att stärkas i sin föräldraroll. Projektet vänder sig till vuxna med utländsk härkomst som erhållit permanent uppehållstillstånd (PUT) och genom detta kommit ut i de svenska kommunerna och samhället i stort. För att finna de vuxna vänder sig BRIS till SFI.

Rapporterat resultat:

Under det inledande skedet besökte de två projektledarna olika utbildningsinstitutioner och föreningar, vilket har lett till fruktbara diskussioner som lade grunden för manusarbetet.

Dagsläget; intervju, 2006-11-08

Resultatet av projektet används idag i form av en videokassett. Videon handlar om tre olika berättelser som bygger på vad vuxna från SFI-utbildningen var intresserade av att prata om. Den delen av berättelsen som handlade om hederskulturen, var den del som stötte på mest komplikationer under arbetes gång. *"Det största problemet att hitta en man som ville spela den här lite elaka pappan. Eller den här patriarkala pappan. Jag tror vi gick igenom 3 eller 4 pappor som tackade ja och hoppade av"*. Anledningarna var tidsbrist samt att det är ett känsligt ämne att prata om och därför väljer man att inte medverka. De ansvariga för projektet fortsatta leta och till slut hittade de en man som ville ställa upp. Då det är ett känsligt ämne har det varit mycket att göra med utformandet av berättelsen *"så kan man inte göra så kan man inte säga"*.

Det som har gått bra med projektet är samtalen ute i de olika grupperna. Deltagarna har reagerat på olika sätt, en del genom att bli *"jätteförbannad när man ser det och det kan man ju säga är mindre bra"*. Intervjupersonens utgångspunkt i samtalen är att *"så länge ingen somnar så är alla reaktioner bra, blir man arg så har man ju reagerat"*. Det är svårt att se det långsiktiga resultatet i denna form av insats pga. att gruppdiskussionerna inträffat vid ett eller två tillfällen. Detta var emellertid målet med insatsen, vilket man har uppnått. BRIS tryckte upp tusen filmer och det finns i dagsläget 20 stycken kvar. Filmen har bl.a. skickats ut till invandrarföreningar och SFI-utbildningar. Den har även visats på UR Sveriges television med diskussion runt, *"så den finns både som i form som samtalsredskapet och som tv-program"*. Vidare finns det ingen manual till diskussionerna, *"utan det handlar om vad målgruppen ser och hör"*. Projektet fungerar *"inte som en lösning till det patriarkala, [utan] som en igångsättare i huvudet. Och i hjärtat [...] Jag tror på samtalet, jag tror på samtal i grupper och jag tror på att det inte är myndighet och att lärarna inte är med"*. [...] *Då vågar man också prata, någon uttryckte så här att förutom att de fick prata svenska och att de fick redan på saker så fick hon "tömma ut sitt hjärta på sånt som hon hade sparat" och det tror jag är rätt talande, att få prata och slippa känna sig dum och sånt"*.

Intervjupersonen menar även att när man kommer till Sverige hamnar man ofta *"i så många lärarsituationer med pekpinnar att vi ska lära dom så här gör man i Sverige. Hela tanken med det här [projektet], med respekt, så diskuterar vi och så ser vi vad som händer"*.

De som höll i diskussionerna observerade att *"många SFI-lärare vill inte ha dom här diskussionerna. Det finns det som vill. En del tycker [de] är [där] för att lära ut svenska, en del tycker att det är lite obehagligt när jag är i klassrummet och det blir bråk och skrik"* menar intervjupersonen. *"Därför är tanken med det projekt jag gör nu som heter Vuxensamtalare, att man ska försöka hitta folk som ska finnas för SFI-skolor att tillgå som kommer ut och för dom här samtalen, att läraren behöver faktiskt inte göra det om det inte vill"*

Det nuvarande projektet, Vuxensamtalare, är en baserat på vuxna emellan. I vissa fall behöver man i dagsläget inte titta på filmen, deltagarna *"kommer ändå upp med dom här ämnena [...] Filmen är ju tänkt lite som en igångsättare, ett [samtals]redskap"*.

Trots att projektet har fungerat bra har det stött på vissa motgångar. Om det hade funnits mer ekonomiska resurser hade projekt kunnat utvecklas mer. *"Drömmen är ju att ha tillräckligt med pengar så man kan betala folk för då kan man även säkra inspelningsperioden och att man faktiskt gör ett uppdrag, att det finns ett manus."* Hon menar även att det är svårt att hitta balansen för att hinna med det faktiska arbetet med att söka pengar, *"man skulle ju alltid önska att man fick mer tid med målgruppen"*. *"Det är nackdelen med en frivilligorganisation och det ideella och det här att finansieringarna inte håller. Allting har ju blivit gjort, men just att man går på knäna för att göra det"*. Detta gör att det periodvis är svårt att vara ensam projektledare, speciellt om någonting inte går som planerat, då står det och faller på en person.

Implementeringen i den ordinarie verksamheten på BRIS har varit svår. *"Det är svårt att bli profetisk i sin egen stad, det är även svårt att bli profet i sin egen organisation."* Inom BRIS används samtalsredskapet mest i region syd, det är även där man har jobbat mest med integrationsfrågor och invandrapolitik inom BRIS. För att öka kunskapen har en person föreläst till BRIS- jourerna runt om i regionen om att leva i ett patriarkat. *"Det var mycket uppskattat och populärt."* Information angående hedersproblematiken har även lagts in i pärm för de frivilliga som de kan använda sig av när de sitter i telefonen, *"på så sätt är själva hedersfrågan implementerad"*. Dock jobbar den person som föreläste för BRIS-jourerna inte kvar på BRIS och intervjupersonen kan inte svara på hur det fortsatta arbete har gått då hon inte jobbar med stödverksamhet. Implementeringen är också svår pga. att barnen som ringer till BRIS *"frågar oerhört många olika saker i telefonen så man kan inte säga alltid vad som behövs då, det kan ju komma plötsligt en våg av unga flickor som ringer med hedersrelaterat våld, men det kan också vara knäppt tyst på det området"*. Det som också gör det svårt att implementera projektet i den ordinarie verksamheten är pga. att *"organisationens struktur, organisationens vilja och organisationens rädsla"*. De som jobbar på BRIS är juridiska enskilda personer, vilket innebär att de aktiva själva kan *"bestämma"*. Samtidigt är BRIS en organisation som ska ha en linje. Det finns även en gammal tradition i organisationen som arbetar med en typ

av fråga, *"men i dagens samhälle så kanske ibland blir det lite bromskloss, för det ser annorlunda ut idag [...] då tror jag att en del kan känna rädsla"*.

Samverkan med andra har fungerat *"jättebra"* men *"absolut inte friktionsfritt, där har varit massor med bråk och diskussioner, men när man har löst det så har man ju hittat en väg"*. Intervjupersonen har jobbat länge inom Malmö kommun och har därigenom skaffat sig en god kontakt med olika samverkanspartners. Detta är något intervjupersonen tar tillvara på: *"man tjänar på att slå ihop sina huvuden och hjärtan"*. Det har även varit viktigt att alla samverkanspartners känt sig delaktiga i projektet då det inte är en *"produkt som [personen] har gjort ovanifrån"*. Projektet har samverkat med diverse olika parter, däribland gymnasieskolor, utbildningsförvaltningen, invandrarföreningarna, Malmö stad, SFI-skolor, SVT UR mfl. Vissa parter var tillfälliga samverkanspartners, dock finns alla parter kvar vid behov.

Det har gjorts en utvärdering av projektet vuxna emellan av Malmö högskola. Utvärderaren gjorde både observationer och enskilda intervjuer med gruppdeltagare. *"Den visar rätt tydligt på att det är ett gott initiativ och sen beror det på hur den används och till vad."* Avslutningsvis söker intervjupersonen medel för att kunna ta fram samtalsredskapet på DVD, så man kan få den textad på olika språk. Intervjupersonen önskar även att kunna spela in fler scener. Detta är dock en långsam process då man har många andra arbetsuppgifter på BRIS. Vidare söker BRIS medel för att kunna anställa fler personer som kan jobba med projektet Vuxensamtalare.

Avslutande kommentarer från Länsstyrelsen i Skåne

De projekt/insatser som var först ut i arbetet mot hedersrelaterat våld har flera gemensamma drag och har mött liknande svårigheter och motgångar i sitt arbete. För frivilligorganisationer är den tydligaste motgången bristen på ekonomiska resurser och tid men också svårigheten att börja tala om hedersrelaterat våld i en förening där frågan kanske aldrig tidigare har dryftats öppet. Vikten av att vara flera som arbetar med frågan lyfts, liksom det nödvändiga i samverkan och kontaktnät.

Flera organisationer har byggt upp utökade kontaktnät vilket är en positiv effekt av insatserna. Man berättar också att det i organisationen nu finns ett mer öppet klimat där frågan om hedersrelaterat våld kan lyftas under mindre motstånd än tidigare. Att medlen fördelades från en myndighet lyfts som något positivt då frågan till en början fick stöd från annat håll, samtidigt som Länsstyrelsens redovisningskrav upplevdes som komplicerade och tidskrävande.

Man berättar om hur viktigt det är att tänka långsiktigt och att inte jäkta fram ett resultat, att rikta sig till flera generationer och att prata med både killar och tjejer. I vissa fall har frivilligorganisationernas arbete lett till konkreta produkter som kan få fortsatt användning och i ett av fallen togs arbetet över av kommunen vilket innebär att resultatet av projektet är integrerat i ordinarie kommunal verksamhet.

För frivilligorganisationerna som var först ut har insatserna ofta blivit en engångsinsats vilket delvis kan bero på att man upplevt Länsstyrelsens rutiner för betungande och inte velat söka ytterligare medel. Detta betyder dock inte att frågan inte fortfarande diskuteras eller att insatsen inte hade positiva effekter. Flera av frivilligorganisationerna berättar om hur man idag kan tala friare om hedersrelaterat våld.

Myndigheterna och kommunerna har andra förutsättningar att driva projekt och insatser då personalsituationen är mer stabil, men som det framkommer i uppföljningen finns en risk att insatsen alltför tydligt kopplas till en enskild anställd och står och faller med denna person. Här finns också ofta andra resurser att tillgå vad gäller ekonomisk redovisning och mer fokus kan läggas på själva insatsen än rapporteringen av den.

Men även om offentliga verksamheter och frivilligorganisationer har olika förutsättningar blir det i denna uppföljning tydligt att fungerar de som komplement till varandra och är lika viktiga för att bekämpa hedersrelaterat våld.

Arbetet mot hedersrelaterat våld har utvecklats mycket under de senaste åren och förhoppningen är att denna uppföljning kan vara till inspiration för det fortsatta arbetet inom området, att de som arbetar i dagsläget ska kunna dra nytta av de erfarenheter (negativa som positiva) som tidigare projekt har haft.

